

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO
17 STRAIPSNIO 11 DALIES 2 PUNKTO ATITIKTIES LIETUVOS
RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI

2020 m. gruodžio 3 d. Nr. KT199-N16/2020

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Gintaro Godos, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Daivos Petrylaitės, Janinos Stripeikienės, Dainiaus Žalimo, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo posėdyje 2020 m. lapkričio 6 d. rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 9/2019 pagal pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą Nr. 1B-14/2019 ištirti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, 42 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštarauja Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (2016 m. birželio 29 d. redakcija) 17 straipsnio 11 dalies 2 punktas tiek, kiek akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriui suteikti įgaliojimai priimti sprendimą įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusia mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

Pareiškėjo argumentai

1. Pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, nagrinėjusio bylą dėl akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus (toliau – ir kontrolierius) sprendimo įpareigoti aukštojo mokslo

kvalifikaciją suteikusia aukštojo mokslo įstaigą atšaukti sprendimą suteikti aukštojo mokslo kvalifikaciją panaikinimo, prašymas grindžiamas šiais argumentais.

1.1. Pareiškėjas, remdamasis Konstitucinio Teismo jurisprudencija, nurodo, kad konstitucinė mokslo ir tyrimų bei dėstymo laisvės samprata suponuoja mokslo bendruomenės profesinį nepriklausomumą; siekiant užtikrinti konstitucinį akademinės laisvės principo įgyvendinimą ir visuomenės interesą, kad aukštosiose mokyklose būtų sudarytos sąlygos ugdyti visapusišką asmenybę, kad aukštosios mokyklos turėtų dėstymo, mokslinių tyrimų ir kūrybinės veiklos laisvę, aukštųjų mokyklų valdymo struktūroje turi būti įtvirtintos valdymo institucijos, įgyvendinančios aukštosios mokyklos savivaldos funkcijas; tik taip būtų garantuotas iš Konstitucijos kylantis aukštųjų mokyklų autonomijos imperatyvas.

Pareiškėjo nuomone, aukštosios mokyklos veikla, susijusi su aukštojo mokslo kvalifikacijos – kvalifikacinio laipsnio, mokslo daktaro laipsnio, meno daktaro laipsnio, taip pat kvalifikacijos, kurią suteikia aukštoji mokykla, turinti kompetentingos institucijos pritarimą tai kvalifikacijai teikti, – suteikimu, priskirtina tai aukštosios mokyklos veiklos sričiai, kuriai taikoma aukštųjų mokyklų akademinė ir institucinė autonomija. Taigi tokia veikla gali būti reguliuojama ir prižiūrima tik iš esmės neribojant aukštųjų mokyklų akademinės ir institucinės autonomijos.

Mokslo ir studijų įstatymo (2016 m. birželio 29 d. redakcija) (toliau – ir MSĮ) 17 straipsnio 11 dalies 2 punkto nuostatomis kontrolieriui, kuris yra viešojo administravimo subjektas, suteikiami įgaliojimai priimti sprendimą įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusia mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl kvalifikacijos suteikimo. Be to, pagal ginčijamą teisinį reguliavimą kontrolierius, nustatęs akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimus, ir neturi kito pasirinkimo, kaip tik priimti tokį sprendimą, kuriuo aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusi mokslo ir studijų institucija įpareigojama atšaukti sprendimą dėl kvalifikacijos suteikimo.

Kontrolieriaus paaiškinimai, kad MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nurodytas kontrolieriaus sprendimas yra ne privalomojo, o rekomendacinio pobūdžio, negali būti priimtini *inter alia* dėl to, kad pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 7 punktą (vėliau – pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 9 punktą (2018 m. birželio 29 d. redakcija)) kontrolieriui yra suteikti įgaliojimai kreiptis į teismą, jeigu nevykdomas nurodytas kontrolieriaus įpareigojimas atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo.

Taigi, pasak pareiškėjo, tokiu teisiniu reguliavimu, kuriuo kontrolieriui suteikti minėti imperatyvūs įpareigojimai, įsiterpiama į aukštųjų mokyklų akademinę ir institucinę autonomiją ir pažeidžiamos Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalis, 42 straipsnio 1 dalis.

1.2. Pareiškėjas nurodo, kad pagal ginčijamą teisinį reguliavimą kontrolierius, kuriuo skiriamas nepriklaištingos reputacijos asmuo, turintis mokslo (meno) daktaro laipsnį ir vadovaujamo darbo patirties, pats vienasmeniškai gali priimti sprendimą įpareigoti atšaukti suteiktą

aukštojo mokslo kvalifikaciją, nors sprendimą suteikti mokslo laipsnį, pavyzdžiui, habilituoto daktaro, priimdavo habilitacijos komitetas, sudaromas iš septynių habilituotų daktarų, o komiteto pirmininkas ir ne mažiau kaip trys nariai turėjo būti būtent tos mokslo krypties (šakos), kurioje siekiama habilituoto daktaro mokslo laipsnio, atstovai, ne mažiau kaip trys komiteto nariai turėjo būti iš kitų Lietuvos ar užsienio institucijų, visi komiteto nariai turėjo būti aktyvūs mokslininkai (per pastaruosius penkerius metus paskelbę atitinkamos krypties ar šakos mokslo darbu). Pareiškėjo nuomone, tvarka, kuria išsprendžiamas klausimas dėl habilituoto daktaro mokslo laipsnio ar kitos aukštojo mokslo kvalifikacijos atšaukimo, tiek procedūriniu, tiek personaliniu požiūriu turėtų būti lygiavertė tokio laipsnio suteikimo tvarkai.

Todėl, pasak pareiškėjo, toks MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį kontrolierius vienasmeniškai gali priimti privalomą nurodymą aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusiai mokslo ir studijų institucijai atšaukti sprendimą dėl kvalifikacijos suteikimo, vertintinas kaip neproporcingas ir neteisingas, taigi jis prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui.

II

Suinteresuoto asmens atstovo argumentai

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Lietuvos Respublikos Seimo atstovo tuometinio Seimo Švietimo ir mokslo komiteto pirmininko Eugenijaus Jovaišos rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktas neprieštarauja Konstitucijai.

2.1. Suinteresuoto asmens atstovo paaiškinimuose nurodoma, jog aukštosios mokyklos veikla, susijusi su aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimu, iš tiesų priskirtina aukštosios mokyklos veiklos sričiai, kuriai taikoma aukštųjų mokyklų akademinė ir institucinė autonomija, todėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimas gali būti reguliuojamas ir prižiūrimas tik pernelyg neribojant aukštosios mokyklos akademinės ir institucinės autonomijos. Tačiau valstybės vykdoma mokslo ir studijų organizavimo aukštosiose mokyklose priežiūra nėra aukštųjų mokyklų akademinės ir institucinės autonomijos ribojimas. Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, aukštųjų mokyklų autonomija turi būti derinama su jų pareiga laikytis Konstitucijos ir įstatymų, atsakomybe ir atskaitomybe visuomenei; įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti, kuri valdžios institucija ar institucijos turi prižiūrėti valstybės švietimo politikos vykdymą.

2.2. Suinteresuoto asmens atstovas, remdamasis Konstitucinio Teismo jurisprudencija, pažymi, kad iš Konstitucijos kylanti teisėtai veikiančių aukštųjų mokyklų teikiamo aukštojo išsilavinimo (profesijos) pripažinimo garantija suponuoja atitinkamų valstybės institucijų įgaliojimus kontroliuoti aukštojo mokslo kokybę ir užtikrinti, kad teikiamo aukštojo išsilavinimo lygis, žymimas atitinkamais kvalifikaciniais laipsniais, atitiktų tam tikrus vienodus aukštojo

išsilavinimo kokybės standartus, kuriuos nustato valstybės institucijos, pagal savo kompetenciją formuojančios aukštojo mokslo politiką, organizuojančios ir vykdančios aukštųjų mokyklų veiklos priežiūrą.

2.3. Suinteresuoto asmens atstovo nuomone, mokslinio laipsnio atšaukimo tvarka, nustačius akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimus, procedūriniu požiūriu negali būti vertinama kaip lygiavertė mokslinio laipsnio suteikimo tvarkai. Kontrolieriaus įgaliojimas įpareigoti panaikinti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo – tai kontrolieriui teisės aktais nustatyto uždavinio prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip mokslo ir studijų institucijos laikosi akademinės etikos kodeksų ir teisės aktų nuostatų, įgyvendinimo pasekmė.

Suinteresuoto asmens atstovo paaiškinimuose teigiama, kad viena iš mokslinio laipsnio atšaukimo sąlygų – mokslinio nesąžiningumo fakto nustatymas, t. y. akademinės etikos pažeidimas, kurį pagal savo kompetenciją vykdydamas priežiūrą ir kontrolę konstatuoja kontrolierius. Įvertinęs akademinės bendruomenės nario elgesį ir nustatęs akademinės etikos pažeidimą mokslinėje veikloje, kontrolierius turi turėti teisę priimti sprendimą įpareigoti atšaukti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją. Autonomijos aukštosioms mokykloms suteikimas neatleidžia valstybės nuo konstitucinės priedermės užtikrinti aukštojo mokslo sistemos veiksmingumą ir atitinkamą aukštojo išsilavinimo kokybės standartą.

2.4. Pasak suinteresuoto asmens atstovo, valstybė turi konstitucinę pareigą užtikrinti, kad aukštosios mokyklos, įgyvendindamos savo autonomiją, *inter alia* organizuodamos studijas, teikdamos aukštojo mokslo kvalifikacijas, nepiktnaudžiautų joms suteikta autonomija, laikytusi teisės aktų, užtikrinančių teikiamo aukštojo išsilavinimo kokybę. Būtent dėl to ir buvo įsteigta kontrolieriaus – valstybės pareigūno, nagrinėjančio skundus ir savo iniciatyva atliekančio tyrimus dėl galimų akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų, pareigybė. Kontrolieriaus funkcija yra prižiūrėti, kaip aukštosios mokyklos, vykdydamos studijas ir teikdamos aukštojo mokslo kvalifikacijas, laikosi teisės aktų ir akademinės etikos principų. Vykdydamas savo funkcijas, t. y. tirdamas įstatymų ir akademinės etikos pažeidimo atvejus, kontrolierius nepažeidžia aukštosios mokyklos mokslinės ir pedagoginės veiklos laisvės: jis nesikiša į aukštosios mokyklos nustatytą studijų organizavimo ar mokslinės veiklos vykdymo tvarką ar kitais būdais nedaro poveikio studijų ar mokslinės veiklos turiniui. Kontrolierius ne tiria pačią studijų organizavimo ir mokslinių laipsnių suteikimo tvarką ar sistemą apskritai, o tik konstatuoja galimus teisės aktų pažeidimus, leidžiančius suabejoti konkrečiau aukštosios mokyklos sprendimo suteikti aukštojo mokslo kvalifikaciją teisėtumu. Taigi, atlikdamas tyrimus ir tikrindamas mokslinio nesąžiningumo atvejus, kontrolierius įgyvendina valstybės priedermę prižiūrėti teikiamo aukštojo mokslo kokybę ir užtikrinti, kad teikiamo aukštojo išsilavinimo lygis, žymimas atitinkamais kvalifikaciniais laipsniais, atitiktų tam tikrus vienodus aukštojo išsilavinimo standartus.

2.5. Suinteresuoto asmens atstovo manymu, nustatyti tokią pačią aukštojo mokslo kvalifikacijos atšaukimo tvarką, kontrolieriui nustačius akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimą, kokia yra taikoma suteikiant aukštojo mokslo kvalifikaciją, būtų nelogiška ir absurdiška: reikalavimas kontrolieriui sudaryti habilitacijos komitetą gali būti neįgyvendinamas, nes mokslininkai gali atsisakyti dalyvauti tokio *ad hoc* administracinio subjekto veikloje. Be to, kontrolierius, atlikdamas konkrečių kvalifikacinių laipsnių suteikimo tyrimus, kvalifikacinio laipsnio suteikimą vertina visai kitoku aspektu, nei tai daro habilitacinis komitetas: habilitacinis komitetas darbą vertina moksliniu, o kontrolierius – akademinės etikos principų laikymosi požiūriu.

2.6. Pasak suinteresuoto asmens atstovo, bet koks kontrolieriaus sprendimas, taigi ir sprendimas, priimtas MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkto pagrindu, gali būti įstatymų nustatyta tvarka skundžiamas teismui. Aukštoji mokykla turi visas teises priemones įrodyti kontrolieriaus sprendimo neteisėtumą ir nepagrįstumą teisme.

III

Byloje gauta medžiaga

3. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gautos Lietuvos mokslų akademijos prezidento prof. habil. dr. Jūro Banio pateikta prof. dr. Vytauto Nekrošiaus parengta rašytinė nuomonė, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro dr. Algirdo Monkevičiaus, Lietuvos mokslų tarybos pirmininko pavaduotojo prof. habil. dr. Ričardo Rotomskio, Mykolo Romerio universiteto Mykolo Romerio teisės mokyklos dekanės prof. dr. Lyros Jakulevičienės rašytinės nuomonės.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

Ginčijamas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas

4. Pareiškėjas abejoja MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkto tiek, kiek kontrolieriui suteikti įgaliojimai priimti sprendimą įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusių mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo, atitiktimi Konstitucijai.

5. Seimas 2009 m. balandžio 30 d. priėmė Mokslo ir studijų įstatymą, kurio paskirtis – *inter alia* reguliuoti mokslą ir studijas, jų kokybės užtikrinimo principus, aukštojo mokslo kvalifikacijų ir mokslo laipsnių suteikimą ir pripažinimą, mokslo ir studijų institucijų valdymą, veiklos organizavimą ir priežiūrą (1 straipsnis).

Mokslo ir studijų įstatymas buvo ne kartą keičiamas ir (arba) papildomas, *inter alia* Seimo 2016 m. birželio 29 d. priimtu Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 pakeitimo įstatymu, kuriuo Mokslo ir studijų įstatymas (2009 m. balandžio 30 d. redakcija) buvo

išdėstytas nauja redakcija, taip pat Seimo 2018 m. birželio 29 d. priimtu Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 17 straipsnio pakeitimo įstatymu, kuriuo pakeistos ir papildytos kai kurios MSĮ 17 straipsnio nuostatos, tačiau pareiškėjo ginčijamas teisinis reguliavimas keičiamas nebuvo.

5.1. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad MSĮ 17 straipsnyje (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimais) yra įtvirtintas akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus institutas.

MSĮ 17 straipsnyje, be kita ko, nustatyta:

– kontrolierius yra valstybės pareigūnas, nagrinėjantis skundus, pranešimus ir savo iniciatyva atliekantis tyrimus dėl galimų akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų (1 dalis (2018 m. birželio 29 d. redakcija));

– kontrolierių 5 metų kadencijai skiria Seimas Lietuvos mokslo tarybos teikimu, ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės (2 dalis);

– kontrolieriumi skiriamas nepriekaištingos reputacijos asmuo, turintis mokslo (meno) daktaro laipsnį ir vadovaujamo darbo patirties (6 dalis);

– kontrolieriaus veikla grindžiama teisėtumo, nešališkumo, teisingumo ir viešumo principais (8 dalis);

– kontrolieriaus veiklą užtikrina Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba, kurios vadovas yra kontrolierius ir kurios nuostatus tvirtina Seimas (12 dalis).

Taigi pagal MSĮ 17 straipsnyje (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimais) įtvirtintą teisinį reguliavimą kontrolierius yra Lietuvos mokslo tarybos teikimu Seimo skiriamas valstybės pareigūnas, kuriam pagal šį įstatymą pavesta vykdyti akademinės etikos ir procedūrų laikymosi kontrolę nagrinėjant skundus ir inicijuojant tyrimus dėl akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų (1, 2 dalys); atsižvelgiant į tokią kontrolieriaus pareigybės paskirtį, jam keliami atitinkami reputacijos, kvalifikacijos, darbo patirties reikalavimai (6 dalis) ir yra nustatyti jo veiklos principai (8 dalis); kontrolieriaus atliekamų funkcijų veiksmingumą užtikrina Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (12 dalis).

5.2. MSĮ 17 straipsnio 11 dalyje (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimais), kurios 2 punktas ginčijamas šioje konstitucinės justicijos byloje, nustatyta:

„Išnagrinėjęs skundą (pranešimą) arba atlikęs tyrimą, kontrolierius priima sprendimą:

1) informuoti pareiškėją, mokslo ir studijų institucijas ir Švietimo ir mokslo ministeriją apie asmenis, padariusius akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimus;

2) įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusia ir (arba) konkursą pareigoms eiti vykdžiusią instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo ir (arba) konkurso laimėtojo;

3) įpareigoti mokslo ir studijų institucijas pakeisti ar panaikinti sprendimus, prieštaraujančius akademinėi etikai ir procedūroms;

4) rekomenduoti darbuotojui atsisakyti dalyvauti vykdomame mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros projekte;

5) informuoti už atitinkamą valdymo sritį atsakingą instituciją apie nukentėjusius nuo akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimų asmenis (autorius);

6) rekomenduoti mokslo ir studijų institucijoms imtis priemonių, kad būtų pašalinti akademinės etikos ir procedūrų pažeidimai ir jų priežastys;

7) įpareigoti mokslo (meno) darbų autorius pateikti kontrolieriui leidėjo patvirtinimą dėl mokslo (meno) darbų pašalinimo iš prekybos vietų ir techninių klaidų ištaisymo duomenų bazėse, kuriose teikiamos nuorodos į mokslo (meno) darbus;

8) informuoti teisėsaugos institucijas, jeigu nustatoma nusikalstamos veikos požymių;

9) kreiptis į teismą, jeigu nevykdomas šios dalies 2 punkte nurodytas kontrolieriaus įpareigojimas;

10) pripažinti skundą (pranešimą) nepagrįstu;

11) skundo (pranešimo) nagrinėjimą ar tyrimą nutraukti.“

Taigi MSĮ 17 straipsnio 11 dalyje (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimais) nustatyti kontrolieriaus, kaip valstybės pareigūno, kuriam pavesta vykdyti akademinės etikos ir procedūrų kontrolę, įgaliojimai, išnagrinėjus skundą (pranešimą) arba atlikus tyrimą, priimti įpareigojančius, rekomendacinius ar informuojamuosius sprendimus priklausomai nuo nustatyto akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimo pobūdžio.

Šiame kontekste pažymėtina, jog Konstitucinis Teismas 2011 m. gruodžio 22 d. nutarime, kuriame vertinta Mokslo ir studijų įstatymo kai kurių nuostatų atitiktis Konstitucijai, yra pažymėjęs, kad, įgyvendindamas Mokslo ir studijų įstatyme įtvirtintus jam suteiktus įgaliojimus, kontrolierius prisideda prie akademinės etikos standartų tobulinimo ir kartu – prie aukštojo mokslo kokybės.

5.2.1. Aiškinant ginčijamame MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nustatytą teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad pagal jį kontrolierius, nustatęs akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimus, gali priimti dvejopo pobūdžio sprendimus, kuriais įpareigoja mokslo ir studijų instituciją atlikti tam tikrus veiksmus:

– sprendimą įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusių mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo,

– sprendimą įpareigoti konkursą pareigoms eiti vykdžiusią mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl konkurso laimėtojo.

5.2.2. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal MSĮ 4 straipsnio 5 dalį aukštojo mokslo kvalifikacija yra kvalifikacinis laipsnis, mokslo daktaro laipsnis, meno daktaro laipsnis, taip pat

kvalifikacija, kurią suteikia aukštoji mokykla, turinti kompetentingos institucijos pritarimą tai kvalifikacijai teikti.

Taigi MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nustatytas kontrolieriaus įgaliojimas, nustačius akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimą, įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusia mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo reiškia įpareigojimą mokslo ir studijų institucijai panaikinti pažeidžiant akademinę etiką ir (arba) procedūras suteiktą kvalifikacinį laipsnį, mokslo daktaro laipsnį, meno daktaro laipsnį, taip pat kvalifikaciją, suteiktą turint kompetentingos institucijos pritarimą.

5.2.3. Ginčijamame MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nustatytas teisinis reguliavimas susijęs su šios dalies 9 punktu (2018 m. birželio 29 d. redakcija), pagal kurį kontrolierius priima sprendimą kreiptis į teismą, jeigu mokslo ir studijų institucija nevykdo kontrolieriaus įpareigojimo atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo arba konkurso laimėtojo.

5.3. Šiame kontekste paminėtina, jog MSĮ 8 straipsnyje, kuriame reglamentuojama aukštųjų mokyklų autonomija ir atskaitomybė, *inter alia* nustatyta, kad aukštoji mokykla turi autonomiją, apimančią *inter alia* akademinę veiklą, grindžiamą savivaldos principu ir akademinė laisve (1 dalis); aukštoji mokykla turi teisę teikti aukštojo mokslo kvalifikacijas ir jas panaikinti aukštosios mokyklos nustatyta tvarka (2 dalies 3 punktas).

Taigi MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte įtvirtintų kontrolieriaus įgaliojimų turinys – ne pačiam atšaukti mokslo ir studijų institucijos suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo, o įpareigoti tokį sprendimą priimti mokslo ir studijų instituciją – nustatytas atsižvelgiant į *inter alia* MSĮ 8 straipsnyje apibrėžtą aukštųjų mokyklų autonomiją, *inter alia* į jų teisę teikti aukštojo mokslo kvalifikacijas ir jas panaikinti. Pažymėtina, kad, nesant kitokio MSĮ nustatyto teisinio reguliavimo, aukštosios mokyklos turi teisę nustatyti suteiktos aukštojo mokslo kvalifikacijos panaikinimo ar sprendimo dėl konkurso laimėtojo atšaukimo tvarką; šią teisę suponuoja MSĮ 8 straipsnyje apibrėžta aukštųjų mokyklų autonomija, *inter alia* teisė teikti aukštojo mokslo kvalifikacijas ir jas panaikinti.

Kartu paminėtina, jog MSĮ 8 straipsnio 1 dalyje nustatyta ir tai, kad aukštosios mokyklos autonomija derinama su atskaitomybe visuomenei, steigėjams ir juridinio asmens dalyviams; pagal šio straipsnio 4 dalį aukštosios mokyklos atskaitomybė vykdoma taikant priežiūrą, kuri apima *inter alia* švietimo ir mokslo prieinamumo ir kokybės stebėseną, švietimo ir mokslo veiklos kokybės gerinimo skatinimą ir kitas įstatymų numatytas priemones.

5.4. Šiame kontekste taip pat paminėtina, kad Seimas, vadovaudamasis Mokslo ir studijų įstatymo nuostatomis, 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr. XI-1583 „Dėl Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos įsteigimo ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatų patvirtinimo“ įsteigęs Akademinės

etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybą, patvirtino Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatus (toliau – ir Nuostatai) (1 straipsnis).

5.4.1. Pagal Nuostatų 12 punktą kontrolieriaus uždaviniai yra tokie: skatinti mokslo ir studijų institucijas laikytis akademinės etikos ir procedūrų (1 papunktis); prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip mokslo ir studijų institucijos laikosi akademinės etikos kodeksų (2 papunktis); bendradarbiauti su mokslo ir studijų institucijomis sprendžiant su akademinės etikos ir procedūrų pažeidimais susijusias problemas (3 papunktis); užtikrinti efektyvų ir konfidencialų akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų tyrimą (4 papunktis); prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip įgyvendinamos Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių, Europos Sąjungos teisės aktų, Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių akademinę etiką ir procedūras, nuostatos (5 papunktis); prisidėti prie mokslo ir studijų kokybės puoselėjant akademinės atsakomybės principus ir etiškas mokslines praktikas, taikant plagijavimo, neteisėto kopijavimo ar kitokio kitų asmenų sukurtų intelektualinės nuosavybės rezultatų neteisėto naudojimo, taip pat mokslinių tyrimų duomenų padirbinėjimo, klastojimo arba manipuliavimo jais prevencijos priemones (6 papunktis).

5.4.2. Pagal Nuostatų 13 punktą kontrolierius, vykdydamas jam pavestus uždavinius, atlieka *inter alia* tokias funkcijas:

- nagrinėja skundus ir savo iniciatyva atlieka tyrimus dėl veiksmų (veikimo ar neveikimo), kuriais pažeidžiama arba įtariama, kad gali būti pažeista, akademinė etika ir procedūros, pirmiausia akademinio sąžiningumo, akademinės laisvės, mokslo darbų vertinimo nešališkumo principai, taip pat skundus dėl mokslo ir studijų institucijų vadovų ir padalinių administracijos vadovų piktnaudžiavimo akademinės etikos ir procedūrų srityje (1 papunktis);

- teikia rekomendacijas mokslo ir studijų institucijoms dėl akademinės etikos kodeksų ir kitų akademinės etikos priemonių kūrimo, įgyvendinimo ir tobulinimo (2 papunktis);

- pasitelkia akademinis tinklus keistis informacija apie akademinės etikos pažeidimus, pirmiausia plagijavimo ir kitus intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimus, susijusius su neteisėtu mokslo ar meno rezultatų panaudojimu, taip pat mokslinių tyrimų duomenų padirbinėjimo, klastojimo arba manipuliavimo jais atvejus (5 papunktis).

5.4.3. Taigi pagal Nuostatų 12, 13 punktuose nustatytą teisinį reguliavimą kontrolierius, kuriam pavesta vykdyti akademinės etikos ir procedūrų kontrolę, *inter alia* užtikrinant akademinio sąžiningumo, akademinės laisvės, mokslo darbų vertinimo nešališkumo principų laikymąsi, nagrinėja skundus ir atlieka tyrimus dėl akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų, *inter alia* plagijavimo ar kitų intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimų, susijusių su neteisėtu mokslo ar meno rezultatų panaudojimu.

5.5. Apibendrinant ginčijamame MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte įtvirtintą teisinį reguliavimą, konstatuotina, kad kontrolierius, kaip valstybės pareigūnas, kuriam pavesta vykdyti

akademinės etikos ir procedūrų kontrolę prisidedant prie akademinės etikos standartų tobulinimo ir kartu – prie aukštojo mokslo kokybės, *inter alia* užtikrinant akademinio sąžiningumo, akademinės laisvės, mokslo darbų vertinimo nešališkumo principų laikymąsi, pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktą turi įgaliojimus, nustatęs akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimus, *inter alia* plagijavimą ar kitus intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, susijusius su neteisėtu mokslo ar meno rezultatų panaudojimu, priimti sprendimą įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo arba konkurso laimėtojo.

6. Ginčijamas MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte įtvirtintas ir su juo susijęs teisinis reguliavimas aiškintinas šiai konstitucinės justicijos bylai aktualių Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (2020 m. gegužės 28 d. redakcija), Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) nuostatų kontekste.

6.1. Pagal Viešojo administravimo įstatymo (2020 m. gegužės 28 d. redakcija) 2 straipsnio 20 dalį viešojo administravimo subjektas – viešasis juridinis asmuo, kolegiali ar vienasmenė institucija, neturinti juridinio asmens statuso, įstatymų nustatytą specialų statusą turintis fizinis asmuo, šio įstatymo nustatyta tvarka įgalioti atlikti viešąjį administravimą; pagal šio straipsnio 18 dalį viešasis administravimas – teisės aktais reglamentuota viešojo administravimo subjektų veikla, skirta teisės aktams įgyvendinti: administracinis reglamentavimas, administracinių sprendimų priėmimas, teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo priežiūra, administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas.

Kaip minėta, MSĮ 17 straipsnio 1 dalyje (2018 m. birželio 29 d. redakcija) nustatyta, kad kontrolierius yra valstybės pareigūnas, nagrinėjantis skundus, pranešimus ir savo iniciatyva atliekantis tyrimus dėl galimų akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų; pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalį (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimais) kontrolierius, nustatęs etikos ir procedūrų pažeidimus, turi teisę priimti atitinkamus sprendimus.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad pagal Viešojo administravimo įstatymo (2020 m. gegužės 28 d. redakcija) 2 straipsnio 18, 20 dalis, aiškinamas kartu su MSĮ 17 straipsnio 1 dalimi (2018 m. birželio 29 d. redakcija), kontrolierius yra viešojo administravimo subjektas.

Šiame kontekste taip pat paminėtina, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, formuojantis vienodą administracinių teismų praktiką, yra ne kartą konstatavęs, kad kontrolierius yra viešojo administravimo subjektas (*inter alia* 2016 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2957-520/2016, 2017 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. AS-590-525/2017).

6.2. Pagal Viešojo administravimo įstatymo (2020 m. gegužės 28 d. redakcija) 14 straipsnį viešojo administravimo subjekto priimtas administracinis sprendimas arba veiksmas (neveikimas) gali būti skundžiamas *inter alia* administraciniam teismui.

Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 17 straipsnio 1 dalies 1 punktą administraciniai teismai sprendžia bylas dėl valstybinio administravimo subjektų priimtų teisės aktų ir veikslių (neveikimo) teisėtumo.

Paminėtina ir tai, kad Nuostatų 23 punkte nustatyta, jog kontrolieriaus priimti sprendimai gali būti skundžiami teismui įstatymų nustatyta tvarka.

Taigi pagal Viešojo administravimo įstatymo (2020 m. gegužės 28 d. redakcija) 14 straipsnį, Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 17 straipsnio 1 dalies 1 punktą kontrolieriaus sprendimai, *inter alia* pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktą priimtas sprendimas įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo, gali būti skundžiami administraciniam teismui.

Šiame kontekste taip pat paminėtina, jog Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra konstatavęs, kad kontrolieriaus sprendimas, sukeltis teisines pasekmes, yra individualus administracinis aktas, kurio pagrįstumas ir teisėtumas gali būti ginčo administraciniame teisme dalykas (*inter alia* 2016 m. gruodžio 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2957-520/2016, 2017 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eA-131-822/2017).

6.3. Pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 88 straipsnį, išnagrinėjęs bylą, administracinis teismas priima *inter alia* sprendimą: atmesti skundą (prašymą, pareiškimą) kaip nepagrįstą (1 punktas); patenkinti skundą (prašymą, pareiškimą) ir panaikinti skundžiamą teisės aktą (ar jo dalį) arba įpareigoti jį priėmusį viešojo administravimo subjektą pašalinti padarytą pažeidimą ar įvykdyti kitoki teismo patvarkymą (2 punktas); patenkinti skundą (prašymą, pareiškimą) ir išspręsti ginčą kitu įstatymų nustatytu būdu (4 punktas); patenkinti skundą (prašymą, pareiškimą) ir priteisti atlyginti žalą, atsiradusią dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veikslių (5 punktas).

Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu pažymėtina, kad pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 88 straipsnio 2 punktą administracinis teismas, išnagrinėjęs bylą pagal mokslo ir studijų institucijos skundą dėl kontrolieriaus pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktą priimto sprendimo, gali nuspręsti panaikinti kontrolieriaus sprendimą įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo ar konkurso laimėtojo.

6.4. Šiai konstitucinės justicijos bylai aktualiu aspektu apibendrinant Viešojo administravimo įstatyme (2020 m. gegužės 28 d. redakcija), Administracinių bylų teisenos įstatyme (2016 m. birželio 2 d. redakcija) nustatytą teisinį reguliavimą, pažymėtina, kad:

– pagal Viešojo administravimo įstatymo (2020 m. gegužės 28 d. redakcija) 14 straipsnį, Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 17 straipsnio 1 dalies 1 punktą mokslo ir studijų institucija, nesutikdama su viešojo administravimo subjekto

kontrolieriaus pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktą priimtu sprendimu, kuriuo ji įpareigojama atšaukti jos suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją (panaikinti pažeidžiant akademinę etiką ir (arba) procedūras suteiktą kvalifikacinį laipsnį, mokslo daktaro laipsnį, meno daktaro laipsnį, taip pat kvalifikaciją, suteiktą turint kompetentingos institucijos pritarimą) ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo, gali kreiptis į administracinę teisumą, ginčydama tokio kontrolieriaus sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą;

– pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 88 straipsnio 2 punktą administracinis teismas, išnagrinėjęs bylą pagal mokslo ir studijų institucijos skundą dėl kontrolieriaus pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktą priimto sprendimo, gali nuspręsti panaikinti kontrolieriaus sprendimą įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo.

II

Konstitucijos nuostatos ir oficialioji konstitucinė doktrina

7. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkto, pagal kurį kontrolierius gali priimti sprendimą įpareigoti mokslo ir studijų instituciją panaikinti jos suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją ar atšaukti sprendimą dėl konkurso laimėtojo, atitiktis Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, 42 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

8. Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija.“ Konstitucijos 42 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Kultūra, mokslas ir tyrinėjimai bei dėstymas yra laisvi.“

9. Konstitucinis Teismas, aiškindamas šias Konstitucijos nuostatas, yra pažymėjęs, kad Konstitucijos 42 straipsnio 1 dalies nuostata, kurioje *inter alia* įtvirtinta mokslo ir tyrimų laisvė, yra susijusi su Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalimi, kurioje laiduojama aukštųjų mokyklų autonomija: konstitucinė mokslo ir tyrimų bei dėstymo laisvės samprata suponuoja mokslo bendruomenės profesinį nepriklausomumą, neatsiejamą nuo aukštųjų mokyklų savivaldos, kuri yra viena esminių aukštosios mokyklos autonomijos įgyvendinimo sąlygų (2009 m. spalio 28 d. sprendimas, 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas); aukštųjų mokyklų autonomija *inter alia* apima akademinę autonomiją (2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas); pagal Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalį aukštosioms mokykloms suteikiama autonomija, kuri *inter alia* apima teisę savarankiškai nustatyti mokslo ir studijų tvarką, studijų programas, spręsti kitus su tuo susijusius klausimus (2009 m. gruodžio 18 d. sprendimas, 2014 m. lapkričio 10 d. nutarimas). Konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvės samprata (ypač turint omenyje mokslinių tyrimų kaip veiklos, kuriai reikalingos ypatingos profesinės žinios, turinį) suponuoja ir viešosios valdžios institucijų, priimančių mokslui, studijoms ir kitai mokslo bendruomenei (*inter alia* mokslo ir studijų institucijoms) skirtus sprendimus, pareigą neignoruoti

mokslo bendruomenės nuomonės, deramai į ją atsižvelgti (2007 m. gegužės 5 d. nutarimas); nei aukštųjų mokyklų autonomija, nei akademinė laisvė nėra savitiksliai dalykai (2009 m. spalio 28 d. sprendimas).

9.1. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad naudojimasis Konstitucijos aukštosioms mokykloms garantuojama autonomija jokia būdu negali sudaryti prielaidų ja piktnaudžiauti (*inter alia* 2011 m. gruodžio 22 d., 2018 m. birželio 29 d. nutarimai). Aukštosios mokyklos pagal Konstituciją ne tik naudojasi autonomija, bet ir vykdo svarbią socialinę funkciją – teikia aukštąjį išsilavinimą; konstitucinė žmogaus teisė siekti aukštojo mokslo suponuoja aukštųjų mokyklų pareigą teikti besimokantiejiems ne bet kokią, bet deramą, kokybišką išsilavinimą, o deramo, kokybiško aukštojo išsilavinimo teikimas neįmanomas be aukšto lygio mokslinių tyrimų, taigi ir be aukštos kvalifikacijos mokslininkų; aukštųjų mokyklų autonomija negali būti nesiejama *inter alia* su didele aukštųjų mokyklų atsakomybe už aukštojo mokslo kokybę; jeigu būtų nepaisoma šių konstitucinių imperatyvų, būtų pagrindas suabejoti, ar atitinkama aukštoji mokykla pagrįstai ir tinkamai naudojasi Konstitucijoje įtvirtinta autonomija (2008 m. vasario 1 d. sprendimas).

9.2. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad aukštosios mokyklos turi veikti paklusdamos Konstitucijai ir teisei (*inter alia* 2008 m. kovo 20 d., 2011 m. gruodžio 22 d., 2018 m. birželio 29 d. nutarimai); taigi aukštosioms mokykloms laiduojama autonomija nėra absoliuti. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė nėra absoliuti (2007 m. gegužės 5 d. nutarimas). Aukštosios mokyklos autonomijos principas turi būti derinamas su atsakomybės ir atskaitomybės visuomenei principu, kitomis konstitucinėmis vertybėmis, aukštųjų mokyklų pareiga laikytis Konstitucijos ir įstatymų, aukštųjų mokyklų ir visuomenės interesų sąveika ir jų derinimu (*inter alia* 2011 m. gruodžio 22 d., 2018 m. birželio 19 d. nutarimai); visuomenė yra suinteresuota, kad aukštosiose mokyklose būtų sudarytos sąlygos ugdyti visapusiškai išsilavinusią asmenybę, o aukštosios mokyklos turėtų dėstyti mokslinių tyrimų ir kūrybinės veiklos laisvę (2002 m. vasario 5 d., 2008 m. kovo 20 d., 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimai).

10. Aukštųjų mokyklų autonomija, joms suteikiama pagal Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalį, aiškintina valstybės konstitucinės priedermės prižiūrėti mokymo įstaigų veiklą ir konstitucinės priedermės užtikrinti, kad teikiamo aukštojo išsilavinimo lygis, žymimas atitinkamais kvalifikaciniais laipsniais, atitiktų tam tikrus vienodus aukštojo išsilavinimo kokybės standartus, kontekste (2008 m. vasario 20 d., 2011 m. gruodžio 22 d., 2018 m. birželio 19 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog autonomijos aukštosioms mokykloms suteikimas neatleidžia valstybės nuo konstitucinės priedermės užtikrinti aukštojo mokslo sistemos veiksmingumą, todėl aukštųjų mokyklų autonomija nereiškia, kad jų veikla negali būti valstybės

reguluojama; priešingai, dėl to, kad yra susijusi su *inter alia* konstitucinių žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimu, taip pat su valstybės biudžeto lėšų naudojimu, ši veikla turi būti reguliuojama ir prižiūrima; tokia išvada darytina ir iš Konstitucijos 40 straipsnio 4 dalies nuostatos, kad valstybė prižiūri mokymo ir auklėjimo įstaigų veiklą (*inter alia* 2008 m. vasario 20 d., 2011 m. gruodžio 22 d., 2018 m. birželio 19 d. nutarimai); valstybine mokymo ir auklėjimo įstaigų veiklos priežiūra yra užtikrinamas vienodų švietimo ir išsilavinimo standartų laikymasis, garantuojama mokymo ir dėstymo turinio bei lygio atitiktis valstybės pripažįstamai kvalifikacijai (*inter alia* 2000 m. birželio 13 d., 2011 m. gruodžio 22 d., 2018 m. birželio 29 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas, aiškindamas Konstitucijos 40 straipsnio 4 dalies nuostatas, yra konstatavęs, kad mokymo ir auklėjimo įstaigų veiklos priežiūra apima Konstitucijos ir įstatymų laikymosi priežiūrą ir kontrolę; šiuo tikslu valstybė (jos institucijos) gali taikyti įvairius įstatymų nustatytus kontrolės būdus ir formas (2000 m. birželio 13 d., 2011 m. gruodžio 22 d., 2019 m. rugsėjo 19 d. nutarimai).

10.1. Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs ir tai, kad valstybės teisė nustatyti aukštojo išsilavinimo kokybės reikalavimus *per se* nepaneigia Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojamos aukštųjų mokyklų autonomijos; aukštojo išsilavinimo kokybė yra susijusi *inter alia* su akademinės etikos normų paisymu vykdant mokslo ir studijų veiklą; todėl valstybė, siekdama *inter alia* užtikrinti aukštojo mokslo kokybę, gali nustatyti rekomenduojamus akademinės etikos ir procedūrų standartus; įstatymų leidėjas turi sudaryti prielaidas užtikrinti aukštojo mokslo kokybę (2011 m. gruodžio 22 d. nutarimas).

Iš Konstitucijos kylanti teisėtai veikiančių aukštųjų mokyklų teikiamo aukštojo išsilavinimo (profesijos) pripažinimo garantija suponuoja atitinkamų valstybės institucijų įgaliojimus kontroliuoti aukštojo mokslo kokybę ir užtikrinti, kad teikiamo aukštojo išsilavinimo lygis, žymimas atitinkamais kvalifikaciniais laipsniais, atitiktų tam tikrus vienodus aukštojo išsilavinimo kokybės standartus; tokius standartus turi nustatyti valstybės institucijos, pagal savo kompetenciją formuojančios aukštojo mokslo politiką, organizuojančios ir vykdančios aukštųjų mokyklų veiklos priežiūrą (2008 m. vasario 20 d., 2008 m. kovo 20 d., 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimai).

10.2. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad iš Konstitucijos 40 straipsnio 4 dalies kylanti valstybės priedermė užtikrinti aukštojo mokslo kokybę suponuoja *inter alia* akademinės etikos ir procedūrų standartų laikymosi kontrolę. Tokia kontrolė taip pat *per se* nepaneigia Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojamos aukštųjų mokyklų autonomijos.

Kaip minėta, aukštosioms mokykloms laiduojama autonomija ir konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė nėra absoliučios. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 42 straipsnio 1 dalį, konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė neatleidžia nuo pareigos laikytis akademinės etikos. Pagal Konstituciją, *inter alia* jos 40 straipsnio 3 dalį, aukštųjų mokyklų

autonomija nesudaro prielaidų nepaisyti akademinės etikos ir procedūrų vykdant mokslo ir studijų veiklą. Pažymėtina ir tai, kad akademinė etika suponuoja *inter alia* akademinį sąžiningumą, kylantį iš bendrojo teisės principo *bona fides*, kuris yra neatsiejamas nuo konstitucinio teisinės valstybės principo ir kuris reiškia, kad teisinių santykių subjektai yra įpareigoti elgtis sąžiningai, nepažeisdami teisės, stengtis sužinoti, ko iš jų reikalauja teisė; akademinis sąžiningumas yra atvirumu, dorumu ir atsakomybe grįstas akademinės etikos principas, *inter alia* suponuojantis bet kokios apgaulės draudimą akademinėje veikloje, *inter alia* tokio nesąžiningo elgesio kaip mokslinių tyrimų duomenų klastojimas ar manipuliavimas jais, mokslo ir kitų darbų plagijavimas, nekorektiškos, tendencingos ir menkinančios kritikos draudimą. Akademinė etika ir procedūros taip pat suponuoja *inter alia* reikalavimą užtikrinti aukštojo mokslo kvalifikacinių laipsnių teikimo proceso skaidrumą, akademinės bendruomenės narių tarpusavio pasitikėjimą ir pagarbą, mokslo darbų vertinimo objektyvumą, mokslinių tyrimų rezultatų autentiškumą ir moksliniams tyrimams naudojamų duomenų patikimumą, mokslo darbų originalumą, intelektinės nuosavybės apsaugą užtikrinančių akademinų vertybių ir principų laikymąsi.

Pabrėžtina, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 40 straipsnio 3 dalį, 42 straipsnio 1 dalį, konstitucinį teisinės valstybės principą, netoleruotina, kad aukštojo išsilavinimo ir mokslo kvalifikaciją žymintys kvalifikaciniai laipsniai būtų suteikiami (ar į pareigas mokslo ir studijų institucijose asmenys būtų skiriami) nepaisant akademinės etikos ir procedūrų standartų, grindžiamų minėtomis akademinėmis vertybėmis, *inter alia* akademinio sąžiningumo principu. Pabrėžtina ir tai, kad aukštojo išsilavinimo ir mokslo kvalifikaciją žyminčių kvalifikacinių laipsnių suteikimas asmenims, šturkščiai pažeidusiems akademinę etiką, *inter alia* akademinio sąžiningumo principą (be kita ko, plagijavimo draudimą) (ar tokių asmenų paskyrimas į pareigas mokslo ir studijų institucijose), diskredituotą mokslą ir studijas ir būtų nesuderinamas su bendraisiais teisės principais *ex injuria jus non oritur* (iš neteisės teisė neatsiranda) ir *nullus commodum capere de sua injuria propria* (niekas negali turėti naudos iš teisės pažeidimo).

11. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas turi teisę nustatyti, kuri valdžios institucija ar institucijos turi prižiūrėti valstybinės švietimo politikos vykdymą ir kokia kompetentinga vykdomosios valdžios institucija turėtų patvirtinti šios priežiūros nuostatus (2000 m. birželio 13 d. nutarimas); tai *mutatis mutandis* taikytina ir aukštųjų mokyklų veiklos priežiūrai (2008 m. vasario 20 d. nutarimas).

11.1. Šiame kontekste pažymėtina, kad pagal Konstitucijos 73 straipsnio 3 dalį Seimas prireikus gali steigti kontrolės institucijas, kurių sistemą ir įgaliojimus nustato įstatymas.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad vienos valstybės institucijos yra *expressis verbis* įvardytos Konstitucijoje, kitos valstybės institucijos pagal Konstituciją turi būti nustatytos įstatymu; poreikis steigti dar kitas valstybės institucijas kyla iš būtinumo įgyvendinti valstybės valdymą,

tvarkyti krašto reikalus, užtikrinti įvairių valstybės funkcijų vykdymą – šių valstybės funkcijų įgyvendinimui turi būti sudarytos valstybės institucijos, nors jų sudarymas ir nėra eksplicitiškai numatytas Konstitucijoje (2004 m. gruodžio 13 d., 2005 m. liepos 8 d. nutarimai). Konstitucijoje yra numatytos ir tokios valstybės institucijos, kurios gali būti steigiamos Seimo priimamais įstatymais, *inter alia* kontrolės institucijos (2004 m. gruodžio 13 d., 2011 m. vasario 14 d. nutarimai).

11.2. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, jog pagal Konstitucijos 40 straipsnio 4 dalį, aiškinamą kartu su 73 straipsnio 3 dalimi, Seimas, įgyvendindamas valstybės pareigą kontroliuoti aukštojo mokslo kokybę ir užtikrinti, kad teikiamo aukštojo išsilavinimo lygis, žymimas atitinkamais kvalifikaciniais laipsniais, atitiktų tam tikrus vienodus aukštojo išsilavinimo kokybės standartus, galėtų steigti tokią kontrolės instituciją, kuriai būtų pavesta ginti viešąjį interesą – atlikti akademinės etikos ir procedūrų laikymosi vykdant mokslo ir studijų veiklą kontrolę. Pagal Konstitucijos 40 straipsnio 4 dalį įgyvendindamas valstybinę aukštųjų mokyklų veiklos priežiūrą, įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokius minėtos kontrolės institucijos įgaliojimus, kad ji galėtų veiksmingai atlikti jai priskirtas funkcijas; tai darydamas, jis turi paisyti Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos aukštųjų mokyklų autonomijos ir 42 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos mokslo ir tyrimų laisvės.

12. Kaip minėta, pareiškėjas taip pat abejoja ginčijamo teisinio reguliavimo atitiktimi konstituciniam teisinės valstybės principui.

12.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad vienas iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų yra konstitucinis proporcingumo principas, pagal kurį teisės aktais nustatytos ir taikomos priemonės turi būti proporcingos siekiamam tikslui, turi neriboti asmens teisių labiau, negu būtina teisėtam ir visuotinai reikšmingam, konstituciškai pagrįstam tikslui pasiekti.

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad sprendžiant, ar įstatymas, kuriuo ribojamas asmens teisių ir laisvių įgyvendinimas, nepažeidžia konstitucinio proporcingumo principo, kaip vieno iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų, būtina įvertinti, ar įstatyme numatytos priemonės atitinka teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, ar jos yra būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir ar nevaržo asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti (2004 m. gruodžio 29 d. nutarimas).

12.2. Konstitucinio Teismo aktuose taip pat ne kartą yra konstatuota, kad konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo teisingumo principo ir atvirkščiai; teisingumas yra vienas pagrindinių teisės, kaip socialinių santykių reguliavimo priemonės, tikslų; jis yra viena svarbiausių moralinių vertybių ir teisinės valstybės pagrindas; jis gali būti įgyvendintas užtikrinant tam tikrą interesų pusiausvyrą.

12.3. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtina, kad Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje ne kartą yra konstatuotas iš konstitucinio teisinės valstybės principo ir kitų Konstitucijos nuostatų kylantis imperatyvas, kad asmuo, manantis, jog jo teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, turi teisę į nepriklausomą ir nešališką teismą, kuris išspręstų ginčą (2004 m. gruodžio 13 d., 2004 m. gruodžio 29 d. nutarimai). Šiame kontekste paminėtina ir tai, kad Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą.

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad teisę į teisminę pažeistų konstitucinių teisių ar laisvių gynybą turi kiekvienas asmuo, manantis, kad jo teisės ar laisvės pažeistos; asmeniui jo pažeistų teisių gynyba teisme garantuojama neatsižvelgiant į jo teisinį statusą (*inter alia* 2004 m. rugpjūčio 17 d., 2010 m. gegužės 13 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai); jeigu būtų neužtikrinta asmens konstitucinė teisė kreiptis į teismą, būtų nepaisoma ir visuotinai pripažinto bendrojo teisės principo *ubi ius, ibi remedium* – jeigu yra kokio nors teisė (laisvė), turi būti ir jos gynimo priemonė; tokia teisinė situacija, kai kuri nors asmens teisė ar laisvė negali būti ginama, taip pat ir teismine tvarka, nors pats tas asmuo mano, kad ši teisė ar laisvė yra pažeista, pagal Konstituciją yra neįmanoma, Konstitucija jos netoleruoja (*inter alia* 2008 m. sausio 21 d. nutarimas, 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas, 2015 m. lapkričio 19 d. nutarimas).

III

Mokslo ir studijų įstatymo 17 straipsnio 11 dalies 2 punkto

atitikties Konstitucijai vertinimas

13. Kaip minėta, pareiškėjas ginčija MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkto tiek, kiek juo kontrolieriui suteikti įgaliojimai priimti sprendimą įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusių mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo, atitiktį Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, 42 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

14. Pareiškėjo manymu, aukštosios mokyklos veikla, susijusi su aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimu ir panaikinimu, priskirtina tai aukštosios mokyklos veiklos sričiai, kuriai taikoma aukštųjų mokyklų akademinė ir institucinė autonomija. Todėl MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkto nuostatomis kontrolieriui, kuris yra viešojo administravimo subjektas, suteikus įgaliojimus priimti mokslo ir studijų institucijai privalomą sprendimą panaikinti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją, yra įsiterpiama į aukštųjų mokyklų akademinę ir institucinę autonomiją ir pažeidžiamos Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalis, 42 straipsnio 1 dalis.

Be to, pasak pareiškėjo, tvarka, kuria išsprendžiamas klausimas dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos atšaukimo, tiek procedūriniu, tiek personaliniu požiūriu turi būti lygiavertė tokio laipsnio suteikimo tvarkai. Todėl tokia aukštojo mokslo institucijos suteiktos kvalifikacijos

panaikinimo tvarka, kai tokį sprendimą vienasmeniškai priima kontrolierius, neatitinka konstitucinių teisingumo ir proporcingumo principų, taigi pažeidžia konstitucinį teisinės valstybės principą.

15. Kaip minėta, MSĮ 17 straipsnyje (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimais) yra įtvirtintas akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus institutas; MSĮ 17 straipsnio 1 dalyje (2018 m. birželio 29 d. redakcija) nustatyta, kad kontrolierius yra valstybės pareigūnas, nagrinėjantis skundus, pranešimus ir savo iniciatyva atliekantis tyrimus dėl galimų akademinės etikos ir procedūrų pažeidimų; pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalį (su 2018 m. birželio 29 d. pakeitimais) kontrolierius, nustatęs etikos ir procedūrų pažeidimus, turi teisę priimti atitinkamus sprendimus.

Ginčijamame MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nustatyta: „Išnagrinėjęs skundą (pranešimą) arba atlikęs tyrimą, kontrolierius priima sprendimą: <...> 2) įpareigoti aukštojo mokslo kvalifikaciją suteikusia ir (arba) konkursą pareigoms eiti vykdžiusią instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo ir (arba) konkurso laimėtojo;“.

Minėta, kad pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nustatytą teisinį reguliavimą kontrolierius, kaip valstybės pareigūnas, kuriam pavesta vykdyti akademinės etikos ir procedūrų kontrolę prisidedant prie akademinės etikos standartų tobulinimo ir kartu – prie aukštojo mokslo kokybės, *inter alia* užtikrinant akademinio sąžiningumo, akademinės laisvės, mokslo darbų vertinimo nešališkumo principų laikymąsi, turi įgaliojimus, nustatęs akademinės etikos ir (arba) procedūrų pažeidimus, *inter alia* plagijavimą ar kitus intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, susijusius su neteisėtu mokslo ar meno rezultatų panaudojimu, priimti sprendimą įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo ar konkurso laimėtojo.

16. Vertinant ginčijamo MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nustatyto teisinio reguliavimo atitiktį Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, 42 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta:

– pagal Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalį, 42 straipsnio 1 dalį aukštosioms mokykloms laiduojama autonomija ir konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė nėra absoliučios; aukštųjų mokyklų autonomija nesudaro prielaidų nepaisyti akademinės etikos ir procedūrų vykdant mokslo ir studijų veiklą; konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė neatleidžia nuo pareigos laikytis akademinės etikos, *inter alia* akademinio sąžiningumo principo, suponuojančio, be kita ko, bet kokios apgaulės draudimą akademinėje veikloje, taip pat reikalavimo užtikrinti aukštojo mokslo kvalifikacinių laipsnių teikimo proceso skaidrumą, akademinės bendruomenės narių tarpusavio pasitikėjimą ir pagarbą, mokslo darbų vertinimo objektyvumą, mokslinių tyrimų rezultatų autentiškumą ir moksliniams tyrimams naudojamų duomenų patikimumą, mokslo darbų originalumą, intelektinės nuosavybės apsaugą užtikrinančių akademinį vertybių ir principų laikymąsi;

– pagal Konstituciją, *inter alia* jos 40 straipsnio 3 dalį, 42 straipsnio 1 dalį, konstitucinį teisinės valstybės principą, netoleruotina, kad aukštojo išsilavinimo ir mokslo kvalifikaciją žymintys kvalifikaciniai laipsniai būtų suteikiami (ar į pareigas mokslo ir studijų institucijose asmenys būtų skiriami) nepaisant akademinės etikos ir procedūrų standartų, *inter alia* akademinio sąžiningumo principo; kvalifikacinių laipsnių suteikimas asmenims, šurkščiai pažeidusiems akademinę etiką, *inter alia* akademinio sąžiningumo principą (be kita ko, plagijavimo draudimą) (ar tokių asmenų paskyrimas į pareigas mokslo ir studijų institucijose), diskredituotų mokslą ir studijas ir būtų nesuderinamas su bendraisiais teisės principais *ex injuria jus non oritur* (iš neteisės teisė neatsiranda) ir *nullus commodum capere de sua injuria propria* (niekas negali turėti naudos iš teisės pažeidimo);

– Konstitucija suponuoja atitinkamų valstybės institucijų įgaliojimus kontroliuoti aukštojo mokslo kokybę ir užtikrinti, kad teikiamo aukštojo išsilavinimo lygis, žymimas atitinkamais kvalifikaciniais laipsniais, atitiktų tam tikrus vienodus aukštojo išsilavinimo kokybės standartus; iš Konstitucijos 40 straipsnio 4 dalies kylanti valstybės priedermė užtikrinti aukštojo mokslo kokybę suponuoja *inter alia* akademinės etikos ir procedūrų standartų laikymosi kontrolę; tokia kontrolė *per se* nepaneigia Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laidojamos aukštųjų mokyklų autonomijos;

– pagal Konstitucijos 40 straipsnio 4 dalį, aiškinamą kartu su 73 straipsnio 3 dalimi, Seimas, įgyvendindamas valstybės pareigą kontroliuoti aukštojo mokslo kokybę ir užtikrinti, kad teikiamo aukštojo išsilavinimo lygis, žymimas atitinkamais kvalifikaciniais laipsniais, atitiktų tam tikrus vienodus aukštojo išsilavinimo kokybės standartus, gali steigti tokią kontrolės instituciją, kuriai būtų pavesta ginti viešąjį interesą – atlikti akademinės etikos ir procedūrų laikymosi vykdant mokslo ir studijų veiklą kontrolę; įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokius minėtos kontrolės institucijos įgaliojimus, kad ji galėtų veiksmingai atlikti jai priskirtas funkcijas;

– sprendžiant, ar įstatymas, kuriuo ribojamas asmens teisių ir laisvių įgyvendinimas, nepažeidžia konstitucinio proporcingumo principo, kaip vieno iš konstitucinio teisinės valstybės principo elementų, būtina įvertinti, ar įstatyme numatytos priemonės atitinka teisėtus ir visuomenei svarbius tikslus, ar jos yra būtinos minėtiems tikslams pasiekti ir ar nevaržo asmens teisių ir laisvių akivaizdžiai labiau, negu reikia šiems tikslams pasiekti;

– konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo teisingumo principo ir atvirkščiai; iš konstitucinio teisinės valstybės principo ir kitų Konstitucijos nuostatų kyla imperatyvas, kad asmuo, manantis, jog jo teisės ar laisvės yra pažeidžiamos, turi teisę į nepriklausomą ir nešališką teismą, kuris išspręstų ginčą; jeigu būtų neužtikrinta asmens konstitucinė teisė kreiptis į teismą, būtų nepaisoma ir visuotinai pripažinto bendrojo teisės principo *ubi ius, ibi remedium* – jeigu yra kokios nors teisės (laisvės), turi būti ir jos gynimo priemonė.

16.1. Taigi konstatuotina, kad įstatymų leidėjas, MSĮ 17 straipsnyje įtvirtinęs akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus institutą, įgyvendino iš Konstitucijos, *inter alia* jos 40 straipsnio 4 dalies, aiškinamos kartu su 73 straipsnio 3 dalimi, kylančius įgaliojimus steigti kontrolės instituciją, kuriai būtų pavesta ginti viešąjį interesą – atlikti akademinės etikos ir procedūrų laikymosi vykdant mokslo ir studijų veiklą kontrolę.

Pažymėtina, kad MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte įtvirtinti kontrolieriaus įgaliojimai, *inter alia* nustatčius plagijavimą ar kitus intelektinės nuosavybės teisių pažeidimus, susijusius su neteisėtu mokslo ar meno rezultatų panaudojimu, įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją (panaikinti suteiktą mokslo laipsnį) ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo, vertintini kaip veiksminga priemonė siekiant užtikrinti kontrolieriui pavestų funkcijų kontroliuoti akademinės etikos ir procedūrų laikymąsi vykdymą, konkrečiai – imantis veiksmingų priemonių, kad aukštojo išsilavinimo ir mokslo kvalifikaciją žymintys kvalifikaciniai laipsniai nebūtų suteikiami asmenims, šiurkščiai pažeidusiems akademinę etiką, *inter alia* akademinio sąžiningumo principą (be kita ko, plagijavimo draudimą) (ar tokie asmenys nebūtų skiriami į pareigas mokslo ir studijų institucijose), ir taip nebūtų diskredituojamas mokslas ir studijos.

Taigi konstatuotina, kad MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu siekiama konstituciškai svarbaus tikslo – ginti viešąjį interesą veiksmingai užtikrinant aukštojo mokslo kokybę ir akademinės etikos ir procedūrų, *inter alia* akademinio sąžiningumo principo, laikymąsi, t. y. siekiama, kad būtų užkirstas kelias pagal Konstituciją, *inter alia* jos 40 straipsnio 3 dalį, 42 straipsnio 1 dalį, konstitucinį teisinės valstybės principą, netoleruotinai situacijai, kai aukštojo išsilavinimo ir mokslo kvalifikaciją žymintys kvalifikaciniai laipsniai suteikiami (ar į pareigas mokslo ir studijų institucijose asmenys skiriami) nepaisant akademinės etikos ir procedūrų standartų, *inter alia* akademinio sąžiningumo principo.

16.2. Pažymėtina, kad MSĮ įtvirtintu teisiniu reguliavimu nėra reglamentuota, kokia tvarka mokslo ir studijų institucija priima sprendimą dėl kontrolieriaus įpareigojimo atšaukti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo vykdymo. Kaip minėta, aukštosios mokyklos teisę nustatyti tokią tvarką suponuoja MSĮ 8 straipsnyje apibrėžta aukštųjų mokyklų autonomija, *inter alia* jų teisė teikti aukštojo mokslo kvalifikacijas ir jas panaikinti.

Pažymėtina ir tai, kad pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nustatytą teisinį reguliavimą kontrolierius sprendimą įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo priima ne įvertinęs bendrą mokslinių tyrimų ir mokslo darbų mokslinį lygį, o patikrinęs, ar atliekant mokslinius tyrimus arba studijuojant buvo laikomasi akademinės etikos ir procedūrų normų, *inter alia* akademinio sąžiningumo, mokslinių tyrimų rezultatų autentiškumo, intelektinės nuosavybės apsaugos principų,

ir ar nebuvo padaryta, be kita ko, plagijavimo ar kitų intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimų, susijusių su neteisėtu mokslo ar meno rezultatų panaudojimu. Taigi MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nustatytas teisinis reguliavimas neturėtų suponuoti tokios pačios sprendimo dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos ar konkurso laimėtojo atšaukimo tvarkos, kokia nustatyta sprendimui suteikti aukštojo mokslo kvalifikaciją ar paskelbti konkurso laimėtoją priimti.

Be to, kaip minėta, pagal Viešojo administravimo įstatymo (2020 m. gegužės 28 d. redakcija) 14 straipsnį, Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 17 straipsnio 1 dalies 1 punktą mokslo ir studijų institucija, nesutikdama su viešojo administravimo subjekto kontrolieriaus pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktą priimtu sprendimu, kuriuo ji įpareigojama atšaukti jos suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją (panaikinti pažeidžiant akademinę etiką ir (arba) procedūras suteiktą kvalifikacinį laipsnį, mokslo daktaro laipsnį, meno daktaro laipsnį, taip pat kvalifikaciją, suteiktą turint kompetentingos institucijos pritarimą) ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo, gali kreiptis į administracinę teisą, ginčydama tokio kontrolieriaus sprendimo teisėtumą ir pagrįstumą; pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 88 straipsnio 2 punktą administracinis teismas, išnagrinėjęs bylą pagal mokslo ir studijų institucijos skundą dėl kontrolieriaus pagal MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktą priimto sprendimo, gali nuspręsti panaikinti kontrolieriaus sprendimą įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo.

Šiame kontekste paminėtina, kad pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo (2016 m. birželio 2 d. redakcija) 5 straipsnio 1 dalį kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teisą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. Taigi pagal tokį teisinį reguliavimą MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte nurodytą kontrolieriaus sprendimą administraciniam teismui skųsti gali ne tik mokslo ir studijų institucija, kuri yra įpareigojama atšaukti suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją ar sprendimą dėl konkurso laimėtojo, bet ir pats asmuo, kuriam suteiktą aukštojo mokslo kvalifikaciją įpareigojama atšaukti ar kuris yra konkurso laimėtojas.

16.3. Taigi tokiu visuminiu MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte įtvirtintu ir su juo susijusiu teisiniu reguliavimu sudaromos prielaidos užtikrinti aukštojo mokslo kokybę vienu, t. y. akademinės etikos ir procedūrų laikymosi, aspektu, taip pat sudaromos prielaidos pagal mokslo ir studijų institucijų ar kitų suinteresuotų subjektų skundus administraciniam teismui panaikinti nepagrįstus ir neteisėtus kontrolieriaus sprendimus įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo ar konkurso laimėtojo.

Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad nėra pagrindo teigti, jog MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu, pagal kurį kontrolieriui yra suteikti įgaliojimai, nustačius akademinės etikos ir procedūrų pažeidimus, *inter alia* plagijavimą ar kitus intelektualinės nuosavybės

teisių pažeidimus, susijusius su neteisėtu mokslo ar meno rezultatų panaudojimu, įpareigoti mokslo ir studijų instituciją atšaukti sprendimą dėl aukštojo mokslo kvalifikacijos suteikimo ar konkurso laimėtojo, konstitucinė mokslo ir tyrimų laisvė ir Konstitucijos garantuojama aukštųjų mokyklų autonomija yra varžoma akivaizdžiai labiau, negu reikia viešajam interesui ginti – aukštojo mokslo kokybei, *inter alia* akademinės etikos ir procedūrų laikymosi kontrolei, užtikrinti. Todėl nėra pagrindo teigti ir to, kad ginčijamu teisiniu reguliavimu nepaisoma iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylančių proporcingumo ir teisingumo reikalavimų, pažeidžiama Konstitucijos 40 straipsnio 3 dalyje laiduojama aukštųjų mokyklų autonomija, 42 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta mokslo ir tyrimų laisvė.

17. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad MSĮ 17 straipsnio 11 dalies 2 punktas neprieštarauja Konstitucijos 40 straipsnio 3 daliai, 42 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo (2016 m. birželio 29 d. redakcija; TAR, 2016-07-14, Nr. 20555) 17 straipsnio 11 dalies 2 punktas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Gintaras Goda

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Daiva Petrylaitė

Janina Stripeikienė

Dainius Žalimas